

**ПРЕДГОВОР ОТ
ИЗДАТЕЛСТВО
„ЭКОНОМИКА“
МОСКВА**

Превод от руски: Недялка Хрисчева, 1973

chitanka.info

Още в началото на социалистическото строителство В. И. Ленин провъзгласи принципа за решаващата роля на производителността на труда, която той смята за „най-важното, най-главното за победата на новия обществен строй“^[1].

Като се изхождаше от тази Ленинова постановка, още през 20-те години в съветската страна се започна активна изследователска и рационализаторска работа в областта на научната организация на труда и управлението на производството. Из цялата страна действуваше мрежа от специални институти и лаборатории, в които се разработваха въпроси, свързани с организацията на труда и управлението във всички отрасли на народното стопанства и държавния апарат. Голям принос във формирането на съветската организационна наука направиха изтъкнатите съветски учени и обществени дейци А. К. Гастев и П. М. Керженцев^[2]. По препоръка на Ленин бяха преведени на руски език най-интересните трудове на европейски и американски автори върху проблемите, свързани с организацията на управлението на производството. Измежду първите преведени трудове беше книгата на Х. Емерсън „Дванадесет принципа на производителността“, която в съкратен вид е издадена от Висшия технически комитет при Народния комисариат на съобщенията през 1921–1922 година. След това в пълен обем книгата е напечатана от издателството „Техника на управлението“ през 1930 и 1931 г. в серията „Класически трудове по рационализация“. Днес книгата на Емерсън^[3] библиографска рядкост.

След като завършил образованието си в мюнхенската Политехника (Германия), инженерът-механик Харингтън Емерсън (1853–1931 г.) известно време бил преподавател в университета на американския щат Небраска, след това участвувал в построяването на голяма железопътна линия, в проектирането и изграждането на редица инженерни и минни съоръжения в САЩ, Мексико и Аляска. Емерсън обърнал внимание на огромните резерви, които се крият в организационната страна на работата, и започнал да ръководи реорганизацията в управлението на една голяма американска железопътна компания, след което изведнъж спечелил широка известност на рационализатор в областта на организацията и управлението.

Неговият труд „Дванадесет принципа на производителността“ предизвиква голям интереси привлича вниманието на специалистите и

индустриалците не само на САЩ, а и в други страни. Те пишат: „Тези принципи са така определени, правилни и непоклатими, че могат да бъдат взети за мерило. С помощта на това мерило може да се обследва всяко производство, всяко промишлено предприятие, всяка операция. Успехът на тези предприятия се определя и се измерва със степента на отклонението в организацията им от дванадесетте принципа на производителността“.

Понятието производителност или ефективност е главното, което Емерсън внася в науката за управлението. Ефективност — това е максимално изгодно съотношение между съвкупните загуби и икономическите резултати.

Именно Емерсън въвежда този термин като основен за рационализаторската работа и около този термин е построено цялото изложение на настоящата книга.

На Х. Емерсън принадлежи специално място сред чуждестранните специалисти-организатори, защото той за пръв път поставя въпроса за ефективността на производството в широк мащаб. Фредерик Тейлър — „бащата“ на научното управление, който започва организационно-изследователската си дейност през 80-те години на XIX в. с анализиране работата на отделната машина и движението на отделния работник, си остава в границите и на равнището на работилницата. Концепцията на Тейлър не обхваща едно цялостно предприятие с неговите разнообразни производствени цехове, управленчески апарат и разностранни задачи.

Френк Хилберт върви по стъпките на Тейлър и създава своя „единствен най-добър метод“ за извършване на работата, като има предвид само целесъобразното устройство на работното място, рационалните начини за подаване на материалите и инструментите и т.н. И други представители на американската школа за организация в управлението на производството от края на XIX и началото на XX в. разработват проблемите на управлението в границите на едно предприятие. Но Емерсън поставя въпроса за научната организация, за научното управление по-широко. Той изисква не само рационална организация на управление на отделното предприятие или фирма. Той говори за ефективността като цяло: в промишлеността, в транспорта, в държавното управление, в домашното стопанство. Изгражда единна методика за определяне на ефективността, за рационална организация

на всяка целесъобразна човешка дейност. Разглежда ефективността като борба срещу всякакви загуби в производството и обществения живот. Казано на съвременен научен език, Емерсън поставя и обосновава необходимостта и целесъобразността от прилагането на комплексен, системен подход при решаването на сложните многостранни практически задачи в организацията на управлението на производството и на всяка дейност изобщо.

Книгата обобщава наблюденията на автора в продължение на близо четиридесет години и на рационализациите му в областта на конкретната организация на производството. Без да бъде марксист, Емерсън ясно вижда дълбоките пороци на анархията при капиталистическия начин на производството. „Ако бихме могли — пише той — да обединим всички цели и идеали, които вдъхновяват организацията от горе до долу, да ги съберем по такъв начин, че всички да действуват в едно и също направление, биха се получили огромни резултати. Но тъй като на практика всички теглят в различни посоки, често равнодействащата се оказва много слаба, а понякога и просто отрицателна“, и по-нататък: „Пет години планово и регистрирано движение напред дават повече, отколкото двадесет години случайни опити, чиито резултати остават само в паметта на сменящите се служещи.“

Х. Емерсън два пъти посещава Съветския съюз, веднъж през 1926 г. и втори път през 1930 г. — малко преди смъртта си, когато е вече на 77 години. След завръщането му в САЩ в „Известия“ съобщава: „Американски експерт за бързината на съветската индустриализация. Икономическият експерт Харингтън Емерсън, който се върна скоро от Съветския съюз, в реч, произнесена в «Дружеството на промишлените инженери», заяви, че СССР е първата страна, която е разрешила проблема с безработицата и е успяла да приспособи своята промишленост към социалните нужди на масите. Емерсън заяви, че процесът на индустриализацията на СССР се извършва с бързина, която учудва целия свят.“^[4] Трябва да се има предвид, че книгата на Х. Емерсън е написана в друга епоха, при други социално-икономически условия и при друго равнище на развитие на производителните сили.

Много неща в книгата са остарели. Вулгарно биологичният подход на автора към социалните явления е антинаучен.

Разсъжденията на автора за процеса на завоюването на природата и за благото на човечеството обективно само забулват главното, което се свежда до доказването на безкрайните изгоди от рационализацията за предприемачите. Не може и да бъде друг смисълът на ефективността на производството там, където то има единствената цел да обогатява капиталистите. Във връзка с това много раздели на книгата трябва да се разглеждат критически.

От целия арсенал от организационни средства за управление Емерсън отделя само „принципите“, без да разглежда „методите“ и „формите“ на организацията. Именно затова основните мисли, изказани от Емерсън, не са загубили значението си и сега. Работата е там, че методите (похвати, конкретни начини), както и конкретните форми на организация (организационни конструкции) винаги са свързвани с определено място и време на тяхното действие, имат, така да се каже, свои напълно конкретни пространствено-временни параметри. Например организацията и методите на управление в социалистическите предприятия се различават от капиталистическите, докато много принципи на управлението, формулирани от Х. Емерсън, могат да се използват в практиката на нашите предприятия.

[1] В. И. Ленин. Съчинения, т. 29. с. 421. ↑

[2] Главните трудове на А. К. Гастев са преиздадени в сборник: А. К. Гастев. Как трябва да се работи (практически увод в науката за организацията на труда). М. — Экономика, 1966. Главните трудове на П. М. Керженцев са преиздадени в сборник: П.М.Керженцев. Принципи на организацията. М. — Экономика. ↑

[3] Отделни фрагменти от тази книга бяха публикувани в сборника Научна организация на труда и управлението, М. — Экономика. 1966. ↑

[4] В. „Известия“. 6. XI. 1930 г. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.